

Kam s penězi

6.1 Příběh zadluženého Romea

Přečti si následující příběh:

Pan Romeo vzal z hrnečku v kuchyni našetřené 2 000 Kč, zamkl svůj byt, nastoupil do svého auta a odjel k pobočce banky. S touto bankou před měsícem podepsal smlouvu o úvěru (půjčce) ve výši 50 000 Kč, přičemž měsíční splátka byla dohodnuta na 5 000 Kč (úrokovou míru pro jednoduchost zanedbejme, tj. Romeo má celkově zaplatit 10 splátek, každou ve výši 5 000 Kč, a tím bude jeho úvěr splacen). Celý obnos si ihned vyzvedl a koupil si za něj horské kolo. Následně však zjistil, že se mu v tomto měsíci podaří ušetřit pouze část peněz na první splátku. Romeo by sice mohl chybějící částku získat prodejem části akcií, které vlastní, nebo prodejem některých svých podílových listů. Uvažoval také o předčasném zrušení svého termínovaného vkladu v bance, ukončení svého stavebního spoření (na obojí má doma pečlivě uschované smlouvy a potvrzení, že peníze na příslušné účty skutečně uložil) nebo případně o prodeji části eur, která má doma připravena na letní dovolenou. Žádná z těchto možností se mu však nezdála výhodná, protože by ve všech případech musel platit poměrně značné poplatky nebo by měl jiné ztráty. Proto se dohodl se svým bratrem Hamletem, že si od něj potřebné peníze půjčí. Hamlet už na něho čekal před pobočkou banky a slíbenou hotovost ve výši 3 000 Kč Romeovi předal; Romeo následně Hamletovi podepsal potvrzení, že si od Hamleta půjčil 3 000 Kč. Romeo poté na pokladně pobočky složil 5 000 Kč.

V příběhu se vyskytlo několik odborných pojmů. Znáš jejich význam?

termínovaný vklad Termínovaný vklad je vklad, jehož výběr zákazníkem neboli střadatelem je možný až po uplynutí dohodnuté doby (termínu); dřívější výběr je buď nemožný nebo je možný po zaplacení sankčního poplatku.

akcie Akcie je podíl na základním kapitálu a celkovém majetku společnosti. Čím více akcií dané firmy akcionář drží, tím má obvykle také větší sílu při hlasování na valné hromadě akcionářů dané firmy a větší podíl na zisku firmy.

stavební spoření Stavební spoření je státem dotovaný, a tedy relativně výhodný druh spoření, které lze po dohodnuté době ukončit buď výběrem naspořených peněz, nebo čerpáním úvěru určeného na vybudování nebo renovaci vlastního bydlení.

podílový list Podílový list je podíl (podobný akcií) na základním kapitálu a celkovém majetku **podílového fondu**, tj. speciálního druhu společnosti, která za peníze nashromážděné od **podílníků** (vlastníků podílových listů) nakupuje jiná aktiva (vklady, akcie, dluhopisy aj.); podílový list je spojen s odpovídajícím hlasovacím právem při rozhodování na valné hromadě podílníků daného fondu a odpovídajícím podílem na zisku fondu.

Věci, které můžeš ty nebo někdo jiný vlastnit a případně i používat, nazýváme **aktiva**. Zvláštním typem aktiva je potvrzení, že jsi nějaké aktivum půjčil do užívání jinému člověku nebo firmě a že později onen dlužník musí toto aktivum vrátit do užívání tobě. Tomuto druhu aktiva se říká **pohledávka**. Zatímco z tvého hlediska je potvrzení o tomto úvěru (půjčce) aktivem, z hlediska dlužníka se jeho úvěr nazývá **pasivum** neboli **závazek**.

Z příběhu si vypiš aktiva, která Romeo vlastní na konci příběhu (samozřejmě ta, o kterých se příběh zmiňuje):

byt, auto, horské kolo, akcie, podílové listy, termínovaný vklad, stavební spoření, eura na letní dovolenou

Dále si z příběhu vypiš Romeova pasiva na konci příběhu, do závorek připiš hodnotu (pokud je z příběhu zřejmá):

nesplacená část půjčky v bance (45 000 Kč), dluh Hamletovi (3 000 Kč)

Romeo tím, že si v bance vyzvedl bankovky v hodnotě 50 000 Kč, získal nové aktivum (peníze), ale zároveň vzniklo také jeho nové pasivum (potvrzení o tom, že si od banky půjčil 50 000 Kč). Tím, že si potom za získané peníze koupil kolo, vyměnil jedno aktivum (peníze) za jiné aktivum (kolo). Banka tím, že Romeovi půjčila 50 000 Kč, vlastně vyměnila jedno aktivum (peníze) za jiné (potvrzení, že si Romeo od ní půjčil peníze). Také Hamlet v příběhu vyměnil jedno aktivum za jiné.

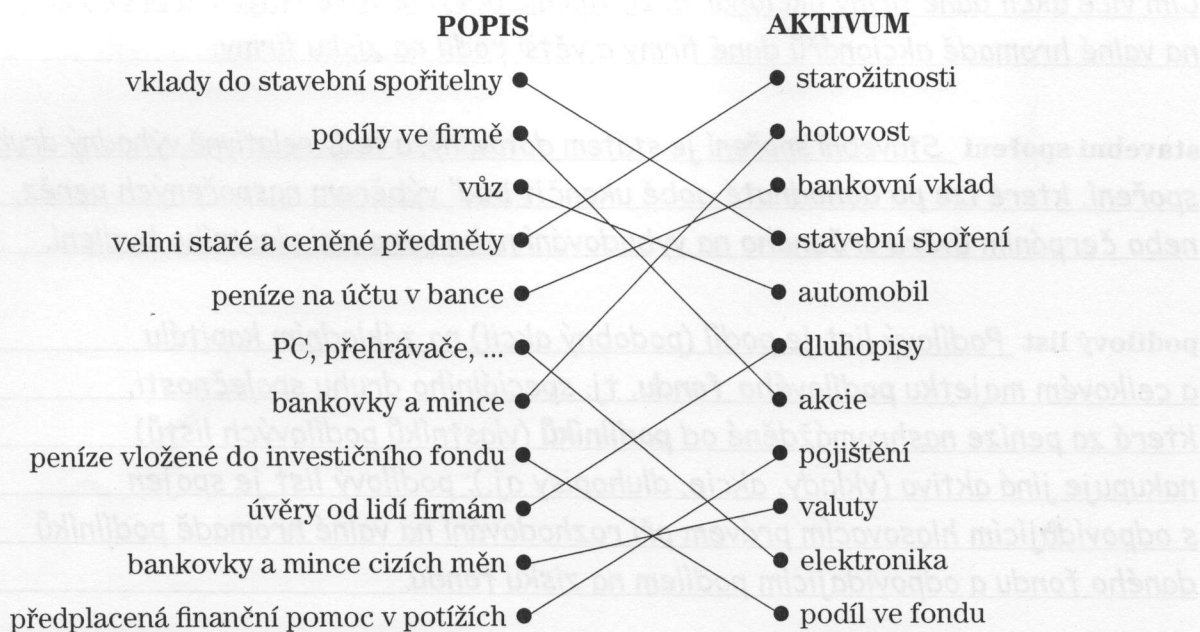
Aktivum Hamleta na začátku příběhu (hodnota): hotovost (3 000 Kč)

Aktivum Hamleta na konci příběhu (hodnota): potvrzení o půjčce Romeovi (3 000 Kč)

6.2 Typy aktiv

V následující spojovačce jsou v pravém sloupci typy aktiv a vlevo jejich bližší popisy. Ke každému pojmu v pravém sloupci najdi správný popis a spoj je čarou.

Pokud vlastníš nějaké aktivum, můžeš jeho hodnotu převést do jiného aktiva: hotovost může převést na valuty, valuty na akcie, akcie na nemovitosti, nemovitosti na peníze atd. Každý, kdo něco vlastní, se tedy musí rozhodnout, v jakém typu aktiva bude svůj majetek držet. Při tomto rozhodování by měl brát v úvahu, že různá aktiva mají různé vlastnosti, a tedy různé výhody a nevýhody – žádné aktivum není absolutně dokonalé, nejlepší.

Pokud držíš aktivum v podobě hotovosti nebo bankovního vkladu, označuje se takové aktivum obvykle jako **úspory**. Pokud držíš aktivum v jiné, nepeněžní podobě, označuje se takové aktivum jako **investice**; v případě, že přeměníš své úspory na investice, říkáme, že jsi své úspory **investoval**.

6.3 Hra na pojišťovnu

I když se to možná na první pohled nezdá, jedním z aktiv je i **pojištění**, které si člověk platí, aby dostal od **pojišťovny** určitou peněžní částku v případě, že má smůlu a vznikne u něho **pojistná událost** – nabourá cizí auto, onemocní, jeho dům shoří po zásahu bleskem atp.

Abyste lépe pochopili, jak funguje pojištění, zahrajte si ve třídě následující hru. Jeden žák hraje pojišťovnu. Ostatní se rozdělí do dvou stejně početných skupin. Žáci v první skupině uzavřeli s pojišťovnou smlouvu a budou jí každý měsíc (každé kolo) platit **pojistné 1 000 Kč**. Žákům ve druhé skupině se pojištění zdá zbytečné, a pojištění si kupovat nebudou. Každá skupina se dále rozdělí do podskupin po šesti žácích, tj. do „měst“ po šesti „obyvatelích“ (jedna podskupina může mít žáků méně než šest); každá podskupina v pojištěné skupině se očíslovuje počínaje číslem 1; také každá podskupina v nepojištěné skupině se očíslovuje počínaje číslem 1. Také jednotliví žáci v každé podskupině se očíslovují počínaje číslem 1. Hra probíhá v kolech, přičemž každé kolo má tyto kroky:

- Každý žák si vydělá v práci několik tisíc korun. Z této mzdy však většinu utratí za jídlo a podobně a zbude mu úspora přesně 1 000 Kč. Tuto úsporu si vyzvedne z banky (u učitele).
- Každý žák v pojištěné skupině s touto úsporou počítá a má uzavřenu pojistnou smlouvu, z níž plyne pojistné právě ve výši této úspory. Každý žák v pojištěné skupině tedy odevzdá pojišťovně pojistné ve výši 1 000 Kč. Žáci v nepojištěné skupině si úsporu ponechají.
- Učitel hodí kostkou: výsledek 1–3 znamená, že v daném kole nenastala pojistná událost, všechny peníze vybrané na pojistném zůstávají pojišťovně, kolo končí a začíná další kolo krokem (a); výsledek 4–6 znamená, že v daném kole nastala pojistná událost (do jednoho domu v jednom městě udeřil blesk), a pokračuje se kroky (d), (e) a (f).
- Učitel hodí kostkou: výsledek 1–3 znamená, že postižený dům je v pojištěné skupině; výsledek 4–6 znamená, že postižený dům je v nepojištěné skupině.
- Učitel hodí kostkou: výsledek ukáže, v které podskupině je postižený dům (učitel hází tak dlouho, až padne číslo existující skupiny).
- Učitel hodí kostkou: výsledek ukáže, který dům je postižený (při méně než šesti domech v podskupině učitel hází tak dlouho, až padne číslo existujícího domu). Pokud jde o dům v pojištěné skupině, pojišťovna dá žákovi 10 000 Kč jako náhradu nákladů na opravu domu a žák je ihned pošle do banky (odevzdá učiteli) na účet stavební firmy, která opravu domu provede. Pokud jde o dům v nepojištěné skupině a postižený žák nemá celých 10 000 Kč na opravu domu, v následné zimě umrzne – postaví se do kouta třídy a hry se dále neúčastní.

Hra se opakuje dalšími koly tak dlouho, dokud má učitel pro všechny žáky kartičky představující peníze. Na konci hry by se měla výhoda pojištění prokázat tím, že ve skupině nepojištěných sice někteří bohatnou, ale jiní umrzají, zatímco ve skupině pojištěných nikdo nebohatne, ale nikdo neumrzá.

6.4 Základní druhy pojištění

Na internetových stránkách tebou vybrané pojišťovny zjisti, jaké základní druhy pojištění nabízí. Svá zjištění porovnej s ostatními žáky a případně si doplň další druhy pojištění:

Rozdělte třídu do skupin tak, aby na každou skupinu připadal jeden druh pojištění. Každá skupina prohlédne internetové stránky vybrané pojišťovny a zaznamená si základní znaky daného druhu pojištění: zda je povinné, jaký typ pojistných událostí pokrývá atd. Svá zjištění pak každá skupina přednese zbytku třídy, který si je zapíše.

Tyto informace může vaše třída také získat přímo návštěvou pobočky některé pojišťovny.

Druhy pojištění, které jsou v nabídce většiny standardních pojišťoven:

- **povinné ručení neboli pojištění odpovědnosti z provozu vozidla:** hradí škody (na zdraví nebo na majetku), které pojištěný neúmyslně způsobí svým vozidlem někomu jinému; smlouvu musí povinně uzavřít každý majitel motorového vozidla s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí
- **havarijní pojištění:** hradí škody na pojištěném vozidle v případě dopravní nehody; smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí
- **cestovní pojištění:** hradí léčebné výlohy v případě nemoci nebo úrazu pojištěného v zahraničí; smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí
- **pojištění domácnosti:** hradí škody v případě, že je poškozeno vybavení domácnosti (živelná pohroma, krádež atd.); smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí
- **pojištění odpovědnosti:** hradí škody, které pojištěný neúmyslně způsobí někomu jinému; smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí

- **úrazové pojištění:** vyplácí určitou částku, tzv. **odškodné**, v případě úrazu pojištěného; smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí

- **životní pojištění** (existuje více druhů: rizikové, kapitálové, flexibilní, investiční, důchodové): buď v případě smrti pojištěného před skončením pojištění vyplatí určitou částku pozůstalým, nebo pojištěnému, který se dožil skončení pojištění, vyplatí určitou částku, nebo obojí (závisí na druhu životního pojištění); smlouvu lze uzavřít dobrovolně s kteroukoli pojišťovnou, která tento typ pojištění nabízí

Zeptej se rodičů, jestli máte doma uzavřen některý z těchto druhů pojištění.

6.5 Roční míra výnosu aktiva, roční úroková míra aktiva

Různá aktiva mají různé vlastnosti, podle kterých by ses měl rozhodovat, v jaké podobě budeš svůj majetek držet. Na jednu ze základních vlastností každého aktiva, jeho roční míru výnosu, se zaměří tato činnost.

Určité aktivum (akcie, bankovní vklad atd.) si pořizujeme velice často proto, že z něho chceme mít na konci více peněz, než kolik jsme do něho na začátku vložili. Když od částky, kterou získáš nakonec, odečteš částku, kterou jsi vynaložil na začátku, dostaneš **výnos** daného aktiva. Pokud je tímto aktivem konkrétně vklad v bance, označuje se výnos z takového aktiva obvykle jako **úrok**.

Spočítej výnos (úrok) v následujících případech:

(a) Na počátku máš doma v obálce 1 000 Kč, za rok máš doma v obálce pořád těchto 1 000 Kč.

Výnos v tomto případě činí: $1\ 000\ \text{Kč} - 1\ 000\ \text{Kč} = 0\ \text{Kč}$

(b) Na počátku vložíš na účet do banky 300 000 Kč a za devět měsíců máš na tomto účtu 309 000 Kč.

Výnos (úrok) v tomto případě činí: $309\ 000\ \text{Kč} - 300\ 000\ \text{Kč} = 9\ 000\ \text{Kč}$

(c) Na počátku koupíš osobní auto za 300 000 Kč, za dva roky ho prodáš za 240 000 Kč.

Výnos v tomto případě činí: $240\ 000\ \text{Kč} - 300\ 000\ \text{Kč} = -60\ 000\ \text{Kč}$

Jak vidíš, výnos (úrok) aktiva může být záporný. Jinými slovy, místo aby aktivum přinášelo zisk, může svému majiteli přinést naopak ztrátu.

Kam s penězi

6.1 Příběh zadluženého Romea

 Přečti si následující příběh:

Pan Romeo vzal z hrnečku v kuchyni našetřené 2 000 Kč, zamkl svůj byt, nastoupil do svého auta a odjel k pobočce banky. S touto bankou před měsícem podepsal smlouvu o úvěru (půjčce) ve výši 50 000 Kč, přičemž měsíční splátka byla dohodnuta na 5 000 Kč (úrokovou míru pro jednoduchost zanedbejme, tj. Romeo má celkově zaplatit 10 splátek, každou ve výši 5 000 Kč, a tím bude jeho úvěr splacen). Celý obnos si ihned vyzvedl a koupil si za něj

horské kolo. Následně však zjistil, že se mu v tomto měsíci podaří ušetřit pouze část peněz na první splátku. Romeo by sice mohl chybějící částku získat prodejem části akcií, které vlastní, nebo prodejem některých svých podílových listů. Uvažoval také o předčasném zrušení svého termínovaného vkladu v bance, ukončení svého stavebního spoření (na obojí má doma pečlivě uschované smlouvy a potvrzení, že peníze na příslušné účty skutečně uložil) nebo případně o prodeji části eur, která má doma připravena na letní dovolenou. Žádná z těchto možností se mu však nezdála výhodná, protože by ve všech případech musel platit poměrně značné poplatky nebo by měl jiné ztráty. Proto se dohodl se svým bratrem Hamletem, že si od něj potřebné peníze půjčí. Hamlet už na něho čekal před pobočkou banky a slíbenou hotovost ve výši 3 000 Kč Romeoovi předal; Romeo následně Hamletovi podepsal potvrzení, že si od Hamleta půjčil 3 000 Kč. Romeo poté na pokladně pobočky složil 5 000 Kč.

V příběhu se vyskytló několik odborných pojmů. Znáš jejich význam?

termínovaný vklad _____

akcie _____

stavební spoření _____

podílový list _____

Věci, které můžeš ty nebo někdo jiný vlastnit a případně i používat, nazýváme **aktiva**. Zvláštním typem aktiva je potvrzení, že jsi nějaké aktivum půjčil do užívání jinému člověku nebo firmě a že později onen dlužník musí toto aktivum vrátit do užívání tobě. Tomuto druhu aktiva se říká **pohledávka**. Zatímco z tvého hlediska je potvrzení o tomto úvěru (půjčce) aktivem, z hlediska dlužníka se jeho úvěr nazývá **pasivum** neboli **závazek**.

Z příběhu si vypiš aktiva, která Romeo vlastní na konci příběhu (samozřejmě ta, o kterých se příběh zmiňuje):

Dále si z příběhu vypiš Romeova pasiva na konci příběhu, do závorky připiš hodnotu (pokud je z příběhu zřejmá):

Romeo tím, že si v bance vyzvedl bankovky v hodnotě 50 000 Kč, získal nové aktivum (peníze), ale zároveň vzniklo také jeho nové pasivum (potvrzení o tom, že si od banky půjčil 50 000 Kč). Tím, že si potom za získané peníze koupil kolo, vyměnil jedno aktivum (peníze) za jiné aktivum (kolo). Banka tím, že Romeovi půjčila 50 000 Kč, vlastně vyměnila jedno aktivum (peníze) za jiné (potvrzení, že si Romeo od ní půjčil peníze). Také Hamlet v příběhu vyměnil jedno aktivum za jiné.

Aktivum Hamleta na začátku příběhu (hodnota): _____

Aktivum Hamleta na konci příběhu (hodnota): _____

6.2 Typy aktiv

V následující spojovačce jsou v pravém sloupci typy aktiv a vlevo jejich bližší popisy. Ke každému pojmu v pravém sloupci najdi správný popis a spoj je čarou.

POPIS	AKTIVUM
vklady do stavební spořitelny ●	● starožitnosti
podíly ve firmě ●	● hotovost
vůz ●	● bankovní vklad
velmi staré a ceněné předměty ●	● stavební spoření
peníze na účtu v bance ●	● automobil
PC, přehrávače, ... ●	● dluhopisy
bankovky a mince ●	● akcie
peníze vložené do investičního fondu ●	● pojištění
úvěry od lidí firmám ●	● valuty
bankovky a mince cizích měn ●	● elektronika
předplacená finanční pomoc v potížích ●	● podíl ve fondu

Pokud vlastníš nějaké aktivum, můžeš jeho hodnotu převést do jiného aktiva: hotovost můžeš převést na valuty, valuty na akcie, akcie na nemovitosti, nemovitosti na peníze atd. Každý, kdo něco vlastní, se tedy musí rozhodnout, v jakém typu aktiva bude svůj majetek držet. Při tomto rozhodování by měl brát v úvahu, že různá aktiva mají různé vlastnosti, a tedy různé výhody a nevýhody – žádné aktivum není absolutně dokonalé, nejlepší.

Pokud držíš aktivum v podobě hotovosti nebo bankovního vkladu, označuje se takové aktivum obvykle jako **úspory**. Pokud držíš aktivum v jiné, nepeněžní podobě, označuje se takové aktivum jako **investice**; v případě, že přeměníš své úspory na investice, říkáme, že jsi své úspory **investoval**.

6.3 Hra na pojišťovnu

I když se to možná na první pohled nezdá, jedním z aktiv je i **pojištění**, které si člověk platí, aby dostal od **pojišťovny** určitou peněžní částku v případě, že má smůlu a vznikne u něho **pojistná událost** – nabourá cizí auto, onemocní, jeho dům shoří po zásahu bleskem atp.

Abyste lépe pochopili, jak funguje pojištění, zahrajte si ve třídě následující hru. Jeden žák hraje pojišťovnu. Ostatní se rozdělí do dvou stejně početných skupin. Žáci v první skupině uzavřeli s pojišťovnou smlouvu a budou jí každý měsíc (každé kolo) platit **pojistné** 1 000 Kč. Žákům ve druhé skupině se pojištění zdá zbytečné, a pojištění si kupovat nebudou. Každá skupina se dále rozdělí do podskupin po šesti žácích, tj. do „měst“ po šesti „obyvatelích“ (jedna podskupina může mít žáků méně než šest); každá podskupina v pojištěné skupině se očíslovuje počínaje číslem 1; také každá podskupina v nepojištěné skupině se očíslovuje počínaje číslem 1. Také jednotliví žáci v každé podskupině se očíslovují počínaje číslem 1. Hra probíhá v kolech, přičemž každé kolo má tyto kroky:

- Každý žák si vydělá v práci několik tisíc korun. Z této mzdy však většinu utratí za jídlo a podobně a zbude mu úspora přesně 1 000 Kč. Tuto úsporu si vyzvedne z banky (u učitele).
- Každý žák v pojištěné skupině s touto úsporou počítá a má uzavřenu pojistnou smlouvu, z níž plyne pojistné právě ve výši této úspory. Každý žák v pojištěné skupině tedy odevzdá pojišťovně pojistné ve výši 1 000 Kč. Žáci v nepojištěné skupině si úsporu ponechají.
- Učitel hodí kostkou: výsledek 1–3 znamená, že v daném kole nenastala pojistná událost, všechny peníze vybrané na pojistném zůstávají pojišťovně, kolo končí a začíná další kolo krokem (a); výsledek 4–6 znamená, že v daném kole nastala pojistná událost (do jednoho domu v jednom městě udeřil blesk), a pokračuje se kroky (d), (e) a (f).
- Učitel hodí kostkou: výsledek 1–3 znamená, že postižený dům je v pojištěné skupině; výsledek 4–6 znamená, že postižený dům je v nepojištěné skupině.
- Učitel hodí kostkou: výsledek ukáže, v které podskupině je postižený dům (učitel hází tak dlouho, až padne číslo existující skupiny).
- Učitel hodí kostkou: výsledek ukáže, který dům je postižený (při méně než šesti domech v podskupině učitel hází tak dlouho, až padne číslo existujícího domu). Pokud jde o dům v pojištěné skupině, pojišťovna dá žákovi 10 000 Kč jako náhradu nákladů na opravu domu a žák je ihned pošle do banky (odevzdá učiteli) na účet stavební firmy, která opravu domu provede. Pokud jde o dům v nepojištěné skupině a postižený žák nemá celých 10 000 Kč na opravu domu, v následné zimě umrzne – postaví se do kouta třídy a hry se dále neúčastní.

